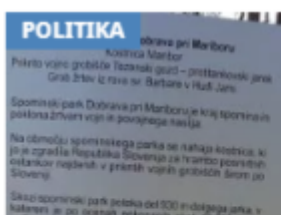

Todorovska: Ni prispevalo k strpnemu družbenemu dialogu

Intervju **Jožeta Možine** z **Jožetom Dežmanom** je sprožil številne odzive. Ostro je pri generalnem direktorju **Igorju Kaduncu** in šefu programskega sveta **Cirilu Baškoviču**, ki tam zastopa SD **Dejana Židana**, protestiral šef zveze borcev **Tit Turnšek**, da je treba Možini onemogočiti, da dela takšne intervjuje in ukiniti tudi druge oddaje Možine, ki javnosti predstavljajo, da je jugoslovanska partizanska vojska po vojni zagrešila množične poboje. Intervju je presojala tudi varuhinja pravic gledalcev in poslušalcev **Ilinka Todorovski** in pripravila stališče, ki ga predstavljam v celoti.

SD celo o burkinijah v bazenih

ZNP: PRITISK ZVEZE BORCEV IN STRANKE SD NA NOVINARJA IN JAVNI MEDIJ

Peter Jančič | 28/07/2018

ZNP: "Pismo poslanca SD vsebuje niz političnih krilatic, brez osnovnega poznavanja

zgodovinskih dejstev, ki se zaključijo celo z sintagmo »smrt fašizmu«, ki nevarno spominja na diskurz bivšega nedemokratskega

[Read More](#)

Na intervju se je že prej s [pismom Ilinki Todorovski](#) odzval poslanec SD [Marko Koprivc](#), ki je o intervjuju zapisal: "V času ko po Evropi in tudi Sloveniji ponovno

straši pošast nacionalizma, ksenofobije, islamofobije in sovraštva do drugih si takšnega revidiranja zgodovine na nacionalni televiziji ne bi smeli privoščiti. Nesprejemljivo je, da se iz napak preteklosti ne bi naučili ničesar. Skrb

vzbujajoče je namreč, da del politike želi prepovedati kopanje drugače verujočih v burkiniju in ob toleriranju tovrstnih sporočil ni daleč od grozečih praks, ki so več kot sedemdeset let nazaj pripeljale do morije svetovnih razsežnosti...” Na politične pritiske pa se je s protestom odzvalo združenje novinarjev in publicistov (ZNP) in celo Komisija Pravičnost in mir pri Škofovski konferenci, ki je zapisala: “da so zagovarjanje in obramba vsakega zločina ter teptanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin pravno nedopustni in nemoralni; so moralno sodelovanje pri zločinu. Prav tako so nedopustni in nemoralni pritiski na vodstvo javne RTV, ki bi zaradi svojega mesta in funkcije morala biti ideološko nevtralna oziroma nepristranska, pluralna in odprta vsem ter zavezana strokovnosti in resnici. Samostojna in demokratična država Slovenija ni zgrajena na komunistični ideologiji in revolucionarnem nasilju, kakor je bila Socialistična federativna republika Jugoslavija, ki je svojo utemeljujočo revolucijsko ideologijo branila z nenehnim in sistematičnim teptanjem človekovih pravic ter preganjanjem in diskriminacijo drugače mislečih. Republika Slovenija je utemeljena na demokraciji in spoštovanju človekovih pravic ter temeljnih svoboščin, med katerimi je kot ena izmed najosnovnejših tudi svoboda govora in izražanja idej. Zato omenjeni poskusi ZZB NOB niso samo nedopusten anahronizem, ampak predstavljajo napad na temelje naše demokratične ustavne ureditve. Komisija Pravičnost in mir jih odločno zavrača in pričakuje, da bo enako storila vsa slovenska demokratična javnost.”

Kako je reagirala Ilinka Todorovska

Zaradi pomena dogajanja, ki ga kažejo ti številni odzivi, navedel sem jih le del, je še posebej pomembno, kako dogajanje presojuje posamezniki znotraj javnega zavoda RTV. Varuhinja pravic gledalcev in poslušalcev **Ilinka Todorovska** je že oblikovala stališče, kako bi moralo ravnati uredništvo, čeprav za to, da določa urednikom uredniško politik, ni pristojna. Ker je dogajanje hudo delikatno, mnenje objavljam v celoti, na

koncu je mogoče prebrati tudi odziv **Jožeta Možine**, ki ga je Todorovski poslal.

Celotna opredelitev varuhinje je takšna:

“Zadeva Intervju/Dežman – Poročilo varuhinje z mnenjem in priporočili

I. Uvod

Več gledalcev se je odzvalo na vsebino in potek oddaje Intervju, v kateri je voditelj Jože Možina gostil zgodovinarja Jožeta Dežmana (22. julij 2018, TV SL01.) Prevladovale so kritike in protesti. Varuhinja je prejela tudi odprto pismo poslanca SD ter bila seznanjena s protestom ZZB NOB, odgovorom generalnega direktorja RTV Slovenija Igorja Kadunca in odgovorne urednice Informativnega programa TV Slovenija Manice J. Ambrožič. Po objavi pisma ZZB NOB in ob robu javne polemike so na naslov varuhinje prihajale predvsem pohvale oddaji, protesti zoper pismo ZZB NOB in odgovor generalnega direktorja ter pisma podpore avtorju Intervjuja, med njimi več kopij tipskega pisma, objavljenega na družbenem omrežju. Varuhinja je spremljala tudi povezano javno korespondenco, ki ji je bila poslana v vednost ali je bila objavljena v medijih (izjava za javnost Jožeta Dežmana, odgovor na odgovor ZZB NOB, odprto pismo Jožeta Pirjevca in Boža Repeta ter odgovor generalnega direktorja, izjavo za javnost Slovenskega zgodovinskega društva za novejšo in sodobno zgodovino, medijsko pismo Janeza Juhanta itd). Skupaj je do zaključka poročila 2. 8. 2018 na varuhinjin naslov prispelo 133 odzivov, povezanih z oddajo in javno polemiko glede te oddaje. Varuhinja nanje odgovarja z enotnim poročilom o zadevi.

I. Poudarki iz odzivov gledalcev

1. Primeri odzivov na vsebino in potek oddaje

»Takšen intervju s človekom, ki naj bi bil zgodovinar, pač ne sodi na nacionalno televizijo. Ne samo potvarjanje zgodovine

med 2. Svetovno vojno, tudi žalitve in nesramnosti brez primere. Tako "Zveza norcev" razlaga zgodovino drugače kot g. Dežman in enako kot vsa ostala Evropa, kjer se ve, kaj je to bil nacizem, fašizem in tudi kolaboracija. Taksno nesramno nakladanje pač ne sodi na nacionalno TV in nima popolnoma nič s pravo demokracijo.« (N. P.)

»Že dlje časa razmišljava z ženo, da bi prenehala plačevati RTV prispevek za vašo "javno" televizijo, ki vse bolj tone v privatne sfere delovanja "vaših" specialistov in manipulantov z zgodovino slovenskega naroda, predvsem z manipulacijo razlage o kolaborantih in partizanih med drugo svetovno vojno, saj kakšnih drugih pametnih in spoštovanja vrednih programov niti nimate, kot ponavljanje oddaj in prepričevanje Slovencev in verjetno tudi tujine o pravi resnici kolaboracije in partizanskega boja med drugo svetovno vojno.« (D. V. Ž.)

»Žal se ne morem podpisati ne s prof. in ne z dr....., menim pa, da je mojega znanja in vedenja o dejstvih in o življenju dovolj, da bi lahko podvojila marsikateri naziv. Dobesedno razbesnelo me je včerajšnje izvajanje g. Dežmana, katerega čudaško in – žal – do konca antipatično – delovanje spremljam že vseskozi. Prepričana sem, da na državno, javno RTV takšen način razlag res ne sodi. Gre za skrajnostno, pokvarjeno, izrojeno spreminjanje zgodovine, ki je postala zgolj še krpa za brisanje nesnage dela politike in njej podrejenih strokovnjakov in " strokovnjakov ".« (E. R. E.)

»Da ne boste rekli, da starejši gledalci le kritiziramo TVS, vas bom zdaj pohvalil za nedeljski pogovor med dr. Možino in dr. Dežmanom. Končno ste skup spravili eno »uravnoteženo« oddajo, za kar vas TV gledalci plačujemo.« (P. K.)

»V oddaji, polni žalitev zelo uglednih in spoštovanih še živečih borcev, udeležencev naše narodno osvobodilne borbe, je žalil tudi ugledne zgodovinarje, kot nekakšne 'titofilske' zgodovinarje. Za vse neresnice in žalitve v tej oddaji, ste vedeli že v naprej, saj ste jo na RTV oglašali že nekaj dni

pred tem. Mimogrede naše člane, nas je 41.000, s te v tej oddaji označili kot 'zveza norcev'. V oddaji je bila izrečena poplava vrednostnih sodb, ne pa dejstev in argumentov. Seveda ima lahko vsak od nas različne poglede na dogajanja in tudi na našo preteklost, vendar pa ne sme pri tem zamolčati ali pa ponarejati dejstev in dogodkov, ki so se zgodili. (...)

Pričakujemo od vas, da se za vse žalitve in neresnice, javno opravičite, vsem gledalcem, vsem članom naše organizacije v prvi vrsti pa borcem, ki so tvegali svoja življenja za svobodo svojega naroda.

Razmislite pa tudi, ali so oddaje Možine, ki potvarjajo našo preteklost in posledično sejejo med nami razdor in sovraštvo, primerne ali pa bi jih bilo najbolje ukiniti.« (Iz odprtega pisma ZZB NOB, varuhinji v vednost; pismo je bilo povod za številna nadaljnja pisma varuhinji, zato ga v integralni obliki objavljam kot prilogo k temu poročilu.)

»Partizanov in tistih, ki so z okupatorjem sodelovali, nikakor ne gre enačiti: eni so se okupatorju uprli, drugi pa z blagoslovom ljubljanskega nadškofa Rožmana zaprisegli Hitlerju in poprijeli za nemško orožje. Revidiranje zgodovine in napad na narodnoosvobodilni boj kot vaš gledalec in tudi kot izvoljeni poslanec Državnega zbora RS najostreje obsojam in zavračam.« (Iz odprtega pisma varuhinji poslanca Marka Koprivca.)

2. Primeri odzivov na javno polemiko in v podporo avtorju oddaje

»Z veliko nejevero in spominom na totalitarne komunistične čase, ko so lahko samo komunisti (med katere se očitno prištevajo borci) izražali svoje mnenje in smo imeli eno samo "resnico", ki je bila laž, sem sledil pritiskom, ki jih je v imenu svoje preteklosti na RTVSLO izvajal tov. Tit Turnšek.

V svojem pismu, ki ga je javno objavil, je očitno in v imenu svoje resnice klical direktorja RTVSLO naj "linča" priznanega in prodornega novinarja g. Jožeta Možino. Paradoks je prav tem, da pisci javnega pisma v ničemer ne zanikajo, da so v

resnici storili vse zločine, ki jih v oddaji omenijo, ampak so prepričani, da ker so bili to oni, niso bili zločini. Živijo v svetu enoumja, ki smo ga leta 1991 zapustili in ga hočejo na vsak način nazaj.« (A. P.)

»Čestitam g. Možini in javni RTV hiši za to odlično oddajo!!! Zelo dobro je, da se to objavlja. To oddajo bi morali večkrat ponoviti, da bi jo videli tudi tisti ljudje, ki po nevednost ali zaslepljenosti ali iz lastne koristi še vedno povečujejo Tita, rdečo zvezdo in jugo-komunizem. Predlagam tudi, da v javni RTV zmanjšate prostor ljudem kot je Turnšek, ki mu omenjena oddaja ni všeč. Zakaj je on pomemben? Po drugi strani razumem, da se nekateri ljudje in skupine s temi oddajami ne strinjajo, ker se skozi intervjuje z raziskovalci ter pričevalci razkriva druga, zelo senčno stran bivšega totalitarnega jugo-komunizma.« (D. M.)

»Ostro nasprotujem proti pogromu Tita Turnška na gospoda Jožeta Možino, ki je imel intervju z gospodom Jožetom Dežmanom. Resnica je neizprosna in se je ne da zатуškati s protestnimi notami nekega društva. To je preživeto in je palilo v bivšem komunističnem režimu. Ljudje niso več slepi in gluhi. Moj oče je bil partizan, pa zaradi tega ni bil prav nič ponosen, ker je vedel koliko smrti, laži in barabij so sproducirali "partizanski revolucionarji.« (M. K.)

»Z zaskrbljenostjo, človeško in kolegialno občutljivostjo spremljam stampedo pogromov nad dr. Jožetom Možino in njegovim intervjuvancem Dežmanom. Gre za hud napad na novinarsko neodvisnost, za napad na programsko neodvisnost RTVSLO in za neutemeljen, neargumentiran napad na RESNICO. Ob tem se mi zdi nenavadno in neprimerno, da naslovljenci niste zmogli toliko profesionalne drže, da bi pred lažmi in diskvalifikacijami zavarovali svojega kolega in sodelavca. To se mi zdi še posebej sramotno.« (V. V.)

»Zahvaljujem se vam za odličen intervju z gospodom Jožetom Možino na vaši televiziji. Kritično mišljenje in izražanje drugačnih mnenj, ki se udejanja skozi politične svoboščine,

denimo svobodo govora in tiska, je pomemben mehanizem družbenega razvoja in napredka. Brez soočenja narobe s prav in laži z resnico, vselej izgubljata prav in resnica. V svobodni družbi se večina strinja, da nosilci moči obojega ne smejo vsiljevati s prepovedmi vsebin ter z diskvalifikacijami, pregoni in odpuščanjem njihovih nosilcev. Od vas zato pričakujem, da kot javna ustanova odigrate ključno vlogo pri osvetljevanju dogodkov z različnih zornih kotov in pri preseganju ideoloških zidov v naši družbi.« (iz tipskega pisma)

II. Poudarki iz odzivov pristojnih na RTV Slovenija

Generalni direktor Igor Kadunc: »Od naših novinarjev, še posebej tistih z dolgoletnimi izkušnjami tudi na uredniških položajih, pričakujemo, da so pri svojem delu odgovorni, premišljeni, načelni in zato tudi v pretežni meri samostojni. Iz vašega pisma je razvidno, da odločitev za povabilo dr. Dežmana v oddajo dr. Možine, ocenjujete kot napačno. Odzivi na vsebino oddaje (samo na MMC-ju je bilo več kot 350 komentarjev) kažejo, da ima javnost glede v pogovoru obravnavane tematike zelo različna mnenja, kakor tudi pri nekaterih pomanjkljivo poznavanje problematike.

Bistveno vprašanje, ki od nas zahteva odgovor, pa je: Ali so bila v oddaji morda kršena Poklicna merila in načela novinarske etike v programih RTV Slovenija? To so strokovne dileme, ki se jim na RTV Slovenija posvečamo in jih rešujemo po najboljših močeh. Oddajo bomo ocenili tudi s tega vidika. V vašem pismu izpostavljate nekaj izrečenih dejstev, za katera menite, da ne držijo. Tudi sam sem zasledil, da je dr. Dežman izrekel besede, ki bi lahko pomenile žalitev konkretnih oseb. Za besede in mnenja, ki jih je izrekel intervjuvanec, nosi odgovornost sam, posredno oziroma po zakonodaji pa seveda tudi RTV, ker je to predvajala. Ali se bodo v oddaji izpostavljeni posamezniki oziroma organizacije odločili za tožbo ali ne, je njihova odločitev. Drugo vprašanje je, ali je tako koncipirana in izvedena oddaja v

skladu z uredniško politiko. V to kot generalni direktor nimam pristojnosti posegati, saj je odgovornost na strani odgovorne urednice Informativnega programa.« (Odgovor na odprto pismo ZZB NOB v integralni obliki objavljam kot prilogo k temu poročilu.)

Odgovorna urednica Informativnega programa TV Slovenija Manica Janežič Ambrožič: »Ne strinjam se z mnenji, da Jože Dežman, predsednik Komisije Vlade Republike Slovenije za reševanje vprašanj prikritih grobišč in v preteklosti tudi direktor Muzeja novejšje zgodovine Slovenije in direktor Arhiva Republike Slovenije, ni primeren sogovornik za oddajo Intervju. Gospod Dežman je raziskovalec in poznavalec medvojnega in povojnega dogajanja.

Prav tako pa se ne strinjam z izrazi nespoštovanja in omalovaževanja, ki so bili uporabljeni v pogovoru. Besedne zveze, kot so »zveza norcev«, »prefarbani kruhoborci« ali žaljivo omenjanje ljudi, ki v pogovoru ne sodelujejo in nimajo možnosti odgovoriti na očitke, ne spadajo v intervju na javni televiziji.

V vseh vrstah pogovorov v našem programu pričakujem, da voditelji teh oddaj do gostov in tudi do tematik ohranijo kritično distanco. (...).

V oddaji Intervju smo o med- in povojni zgodovini že govorili. Kot odgovorna urednica IP TV Slovenija zagovarjam stališče, da je o tako kompleksni, občutljivi in zahtevni tematiki treba spregovoriti tudi na drugačen način, s poglobljenim analitično-zgodovinskim dokumentarnim projektom, ki bi ga morala zelo tankočutno in odgovorno zasnovati naša hiša in ki bi pripomogel k zmanjševanju razlik v pogledih na našo zgodovino. In prispeval h krepitvi spoštovanja med ljudmi in k zrelosti naše družbe.« (Odgovor na odzive gledalcev v integralni obliki objavljam kot prilogo k temu poročilu.)

Avtor oddaje Jože Možina je napovedal, da bo napisal posebno sporočilo, namenjeno tudi širši javnosti. Do zaključka tega poročila (2. 8. 2018) ga varuhinja ni prejela. Varuhinja se

je z avtorjem na njeno pobudo osebno pogovorila o oddaji, protestih in odzivih (31. 7. 2018, takoj po tem, ko se je po odsotnosti seznanila z zadevo) in mu predlagala, naj zapiše univerzalen odgovor. 2. 8. 2018 je prejela 23 strani dolg dokument, v katerem je avtor podal mnenje o delovanju varuha, konkretno odgovoril na posamične kritične odzive ter na koncu kopiral pisma podpore, ki jih je prejel. Zaradi obsežnosti ta dokument objavljam ločeno, kot prilogo k temu poročilu. Z zapisanim mnenjem o delu varuhinje ne želim polemizirati.

III. Mnenje varuhinje o programski odgovornosti ter zasnovi in poteku oddaje

(Uvodno pojasnilo) Varuh ne more vsebinsko presoјati razprave ali dejstev o zgodovinski tematiki, preverjati točnosti izrečenih podatkov in trditev, analizirati sleherne izrečene besede, soditi o strokovni kvalificiranosti govorcev, opravljati mednarodnih primerjav ter sodelovati v polemiki z vrednostnimi, nazorskimi, strankarskimi ali ideološkimi predznaki oz. umeščanjem novinarjev na kateri koli pol. Zapisujem pa mnenje o vlogi javne RTV v širjenju prostora javne debate, o zasnovi in poteku konkretne oddaje ter odgovornosti uredništva in voditelja, in sicer na podlagi strokovne presoje oddaje, na podlagi Programskih standardov ter Poklicnih meril in načel novinarske etike.

1. (O pluralnosti programov javne RTV) Menim, da v programskih vsebinah javne radiotelevizije ne sme biti prepovedanih gostov ali tabu tem. Takšna pričakovanja, kakor tudi a priorne pritožbe zoper izbor gosta in vsebino oddaje (kdo sme javno govoriti, o čem se sme javno govoriti v javnem mediju) so neupravičene in v nasprotju s poslanstvom RTV Slovenija.

Medijska obravnava narodove zgodovine je nujna in potrebna. RTV Slovenija je dolžna zagotavljati vsebinsko pluralnost in odprtost za pretok informacij, idej in pogledov, prispevati k poznavanju preteklosti s posredovanjem raznolikih mnenj in stališč, tudi takšnih, ki bi jih lahko označili za manjšinska ali kontroverzna, ki se v večini znanstvenih del ne citirajo

ali o katerih v družbi in stroki ni soglasja. Pri tem pa je nujno upoštevati standarde, merila in načela ter žanrske zakonitosti (kako in kje se vsebina obravnava).

Menim, da oddaja ni bila zasnovana in izpeljana tako, da bi RTV Slovenija z njo prispevala k strpnemu družbenemu dialogu o travmatični preteklosti, s polnim zavedanjem odgovornosti in poslanstva, da ne pogloblja razdorov in nestrpnosti, ampak pomaga pri ustvarjanju soglasja, razumevanju in spravi.

2. (0 odgovornosti uredništev) Menim, da javnost upravičeno pričakuje, da bodo uredništva tematike, ki delijo tako stroko kot javnost, ki sprožajo čustvene odzive in netijo spore, v programe umeščala posebej premišljeno, tenkočutno in pietetno ter tako, da se zagotovi argumentirano, dialoško, natančno, strpno predstavitev različnih mnenj in pogledov. Menim, da pristojno uredništvo tega ni storilo.

Menim, da je ključna dolžnost uredništev vsakokratni razmislek o skladnosti formatov in žanrov s tematiko, saj z nekaterimi ni mogoče zagotoviti prikaza kompleksnosti pogledov in dejstev. To velja tako za oddaje pro et contra, ki zaradi nedialoške narave lahko razvnemajo strasti in spodbujajo delitve, kakor za intervjuje z enim gostom, v katerem se izreka le en pogled in le ena interpretacija, pri čemer izrečenih tez, trditev, podatkov ali mnenj ni mogoče soočiti z drugačnimi, jih podrobneje predstaviti in pojasniti ali z njimi polemizirati. Pri tem ne govorim o matematičnem izenačevanju ali uravnoteževanju, ampak o prikazu vseh nians zapletenih procesov, dogajanj ali zgodovinskih obdobj.

3. (0 žanru, oddaji, dosedanjih priporočilih) Menim, da uredništvo za obravnavo zgodovinskih nesoglasij o polpretekli zgodovini, o povojnih pobojih in spravi ni izbralo ustreznega žanra (intervju) in da oddaja Intervju že po zasnovi ni primerna za razčiščevanje strokovnih tem ali poglavij iz travmatične preteklosti.

Navajam ključne dele točke 5.6. Poklicnih meril in načel novinarske etike, ki se nanaša na intervju.

5. 6. INTERVJU: (...) Ko sogovornik izrazi polemična stališča, jih je treba med pogovorom razjasniti. (...)

Novinarji RTV Slovenija morajo delovati profesionalno: iskati odgovore, razmejiti razne dileme. Neprijazno nastopanje in vidna čustvena navezanost na eno stran v pogovoru ni znamenje profesionalnosti. (...)

Kadar se uredniki odločijo, da v posameznih oddajah intervjuvajo osebo ali osebe, ki izražajo skrajna stališča o določenih vprašanjih, so dolžni v naslednjo enako oddajo povabiti k intervjuju tudi osebo ali osebe, ki izražajo nasprotna stališča. (...)

Zasnova oddaje Intervju je zapisana v Programsko-produkcijski načrt za leto 2017, str. 68: »Ne gre za polemično oddajo, v večji meri je namenjena predstavitvi osebnosti, ki jo gostimo.« V Programsko-produkcijskem načrtu za leto 2018 ni navedeno, da bi se zasnova spreminjala.

Ob mnenju, da sta bila za obravnavo tematike polpretekle zgodovine neustrezna izbira tako žanr kot konkretna oddaja, zapisujem tudi, da je Informativnega programa TV Slovenija spregledalo doslej zapisana mnenja in priporočila varuhinje v sorodnih zadevah. Glede žanrskih vprašanj in formata konkretne oddaje posebej izpostavljam mnenje v zadevi Intervju/Janša (varuhinjino poročilo za november 2017 str. 12 in 47):

Menim, da je upoštevanje zasnove oddaje pomembno iz najmanj štirih razlogov: – prvič, zaradi prej omenjene dolžnosti uredništva, da pri aktualnih vsebinah predvidi možnost odzivov ali vsebinskega nadaljevanja, česar zasnove nekateri oddaj ne dopuščajo; – drugič, zaradi posebne odgovornosti voditelja v oddajah, ki nimajo nadaljevanj, da v živem pogovoru dopolnjuje manjkajoče informacije, pojasnjuje kontekst, presprašuje trditve, ki morda niso podkrepljene z dejstvi, po potrebi pa tudi zaščititi osebno integriteto oseb, ki jih intervjuvanec izpostavi, a jih ni v studiu, da bi se branile same, kar je v nepolemičnem formatu težje izvedljivo; – tretjič, zaradi različnih novinarskih pristopov ali spraševalskih tehnik, ki so upravičene v različnih žanrih

oz. formatih oddaj (glede na zasnovo); – in četrtič, zaradi spoštovanja do gledalcev, ki imajo v zvezi z utečenimi TV-oddajami konkretna pričakovanja (gledalske navade).

Glede obravnave tematik iz narodove preteklosti v ilustracijo navajam zadnje zapisano mnenje, in sicer v zadevi 0 simbolih, poveljnih pobojih in sočutju (varuhinjinino poročilo za maj 2018, str. 23), ki smiselno odgovarja tudi na dileme ob oddaji Intervju:

Menim, da je odgovornost uredništev, da k javni razpravi o kontroverznih temah povabijo kvalificirane in odgovorne govorce, ki lahko s strpnim podajanjem dejstev in mnenj javnosti pomagajo k razumevanju tematike, brez namena, da bi se delitve poglobljale in strasti razpihovale. Obravnava travmatičnih obdobjih zgodovine slovenskega naroda terja še posebno tenkočutnost in premišljenost v snovanju, pripravi in izpeljavi oddaj. (...) Programi javne radiotelevizije morajo v skladu s programskimi standardi spodbujati poznavanje in spoštovanje nacionalne zgodovine. Menim, da to dolžnost opravljajo v oddajah, ki po formatu zagotavljajo poglobljen, strokoven in strpen dialog.

4. (0 vodenju oddaje) Menim, da voditeljem pogovornih oddaj na RTV Slovenija ni mogoče oporekati pravice do sodelovanja v dialogu, podajanja mnenj, logičnega sklepanja in sploh stilno zaznamovanega moderiranja pogovora na podlagi lastnega znanja, informacij, izkušenj, strokovnih znanj. Morebitna akademska specializiranost voditeljev je lahko vsebinska dodana vrednost. Menim tudi, da voditeljeve nepristranskosti ni mogoče enačiti s popolno nevtralnostjo, prav tako vloge voditelja ni mogoče skrčiti na suhoparnega in nezainteresiranega izpraševalca. Takšna pričakovanja so neupravičena. To velja zlasti za pogovore o življenjski poti, opusu, pogledih ali nazorih intervjuvanca.

Menim pa tudi, da se morajo voditelji vedno in še posebej pri aktualnih in kakor koli kontroverznih tematikah izogibati enosmernim in sugestivnim vprašanjem (ki napeljujejo k

odgovoru ali že vsebujejo odgovor), predvsem pa morajo v imenu javnosti intervjuvancu zastaviti vsa vprašanja in podvprašanja, s katerimi se razčisti kategorične ali dvoumne, ki niso (dovolj) podkrepljene z dejstvi, ki so v nasprotju z znanimi dejstvi ali širokim družbenim/strokovnim soglasjem. Voditelj z odnosom do sogovornika ne sme izkazovati osebne ali vsebinske naklonjenosti ali pristranskosti. Voditelj obravnavane oddaje Intervju v konkretnem primeru ni ravnal tako.

Takšna mnenja o vlogi voditeljev pogovornih oddaj sem že zapisala, tudi glede oddaj Intervju (glej npr. varuhinja poročila za februar, marec, oktober, november in december 2017), pri tem pa se opiram ne le na točko 5. 6. Poklicnih meril in načel novinarske etike (Intervju), ampak tudi na točko 9. 1. o voditeljih oddaj:

9.1 VODITELJI ODDAJ: Voditelji oddaj se morajo do drugih sodelujočih vesti vljudno in spoštljivo. Ne smejo biti kritični ali zahtevni do enih, do drugih pa spravljivi in njim naklonjeni. Bistveno je tudi, da ohranijo svojo verodostojnost, tako da se izogibajo izražanju svojih osebnih stališč pri vodenju pogovorov ali okroglih miz in pristranskosti pri izbiri vprašanj.

Prav tako izrecno opozarjam na temeljna poklicna merila, med njimi na merilo neodvisnosti, kakor je zapisano v točki 1. 7. Poklicnih meril in načel novinarske etike:

1. 7. NEODVISNOST: Novinarji RTV Slovenija (...) pri poslušalcih in gledalcih v ničemer ne smejo ustvarjati občutka, da so pristranski oziroma da je njihova profesionalna integriteta okrnjena.

Menim, da bi se moral voditelj distancirati od žaljivih in posmehljivih, česar ni storil, prav tako ni vztrajal pri spoštljivejšem besednjaku in stopil v bran osebni in poklicni integriteti posameznikov in skupin, ki jih je intervjuvanec izpostavil, a jih ni bilo v studiu, da bi se branile same.

5. (0 javni polemiki, napadih in diskreditacijah) Menim, da javno izrečenih ali zapisanih kritik o programskih vsebinah ni mogoče enačiti z napadi na uredniško avtonomijo ali na novinarsko neodvisnost. Prav tako vsak protest glede posamične oddaje še ni diskreditacija ali pogrom nad avtorjem te oddaje.

Menim pa tudi, da je v kulturnem dialogu in javni komunikaciji nasploh popolnoma nesprejemljivo izrekanje ali zapisovanje osebnih žaljivk, podajanje pavšalnih, neargumentiranih in podcenjujočih sodb o programskih vsebinah, programskih ustvarjalcih in drugih zaposlenih na RTV Slovenija, še zlasti pa so zavržne grožnje drugače mislečim in njihovo blatenje.

Spoštujem civilnodružbene pobude in demokratične akcije državljanov ter prizadevanja za ohranitev dostojanstva žrtev ter sodelujočih v prelomnih dogodkih narodove zgodovine, kot je poraz nacizma in fašizma. Obenem izražam globoko nestrinjanje s poskusi, da bi skupine pritiska ali posamezniki s pozicije moči vplivali na avtonomno uredniško odločanje in neodvisno novinarsko delovanje. Menim, da uredniške in kadrovske politike RTV Slovenija ne moreta krojiti ulica ali politika, ampak so za uresničevanje javnega interesa pristojni z zakonom predvideni organi ter odgovorne osebe. Kot varuhinja ostro zavračam poskuse instrumentalizacije, sovražni govor in grožnje.

6. (0 pristojnostih varuha) Menim, da so poti do varuha preproste in odprte, njegovo delovanje pa pregledno in v celoti javno ter dostopno vsem posameznikom in skupinam, kakor tudi ustvarjalcem RTV vsebin. Varuhinja prisluhne vsem pritožnikom, prebere vse pritožbe ali pohvale. Vendar njeno mnenje ni odvisno ne od števila ne od oblik odzivov, temveč ga poda na podlagi strokovne presoje programske vsebine, izhajajoč iz samoregulacijskih dokumentov. Zato odprto pismo politika varuhinji razumem kot politično akcijo, zasipavanje varuhovega e-naslova s kopijo tipskih pisem pa kot nekoristno kampanjo. Na takšna sporočila ne morem odgovarjati. Takšna

ravnanja štejem za votle poskuse vplivanja na varuha. Varuh nima nobenih pristojnosti glede delovanja novinarjev in drugih zaposlenih na družbenih omrežjih. Ne glede na to, tudi v tem primeru opozarjam na točko 21 Poklicnih meril in načel novinarske etike, ki svarijo pred takšnim ravnanjem v zasebnem življenju, ki bi lahko okrnilo njihovo profesionalno integriteto, ugled RTV Slovenija in ogrozilo zaupanje javnosti v programske vsebine javnega medija.

IV. PRIPOROČILA VARUHINJE

Na podlagi zapisanega mnenja vodstvu RTV Slovenija priporočam, da z odgovornimi uredniki in vodji enot opravi notranjo razpravo o odgovornosti v uveljavljanju Programskih standardov in Poklicnih meril in načel novinarske etike, tako v programskem načrtovanju kot v izvedbi. Vodstvu tudi priporočam, da razmisli o načinu odzivanja na različne oblike protestov in zaščiti zaposlenih. Programski ustvarjalci so dolžni upoštevati Poklicna merila in načela novinarske etike, vodstvo pa jih je dolžno zaščititi pred diskreditacijami.

Vsem uredništvom priporočam notranjo razpravo o varuhovem mnenju in načinu obravnave pomembnih, a kontroverznih tematik, strokovno razpravo o Poklicnih merilih in načelih novinarske etike ter žanrskih zakonitostih splošno in v konkretnem primeru, pa tudi takšno organizacijo dela, bo zagotavlja spoštovanje Programskih standardov. Urednikom priporočam, da sodelavcem natančno pojasnijo načine sodelovanja z varuhom.

Uredništvu Informativnega programa TV Slovenija priporočam vnovičen razmislek o zasnovi nedeljske pogovorne oddaje Intervju, kakor tudi o takšnem načrtovanju programa, ki omogoča strpne in pluralne debate o kompleksnih temah (omenjam možnosti nadgradnje dokumentarnih oddaj z debatnimi omizji ali daljše pogovorne oddaje, namenjene umirjenemu dialogu in strokovnemu dialogu).

Vsem zaposlenim in sodelavcem RTV Slovenija priporočam takšno poklicno in osebno delovanje, ki bo prispevalo k verodostojnosti javnega medija in izpolnjevanju javnega

interesa.

Ilinka Todorovski

Varuhinja pravic gledalcev in poslušalcev RTV Slovenija

Ljubljana, 2. 8. 2018"

Odgovor Jožeta Možine, ki je ena od prilog, je takšen:

[pdf-embedder

url="https://spletnicasopis.eu/wp-content/uploads/2018/08/1570548_oro-ilu-3_8_2018.pdf"]